

Održivost i **ESG** rečnik

110 pojmova koje je dobro da znate

Održive strategije zahtevaju osnovno razumevanje temelja održivosti. Poslovni lideri i njihovi timovi mogu imati koristi od ove liste osnovnih uslova održivosti i ESG koncepata.

Obezbeđivanje zdravlja ljudi, planete, pa čak i preduzeća, počiva na održivijim praksama koje zavise od razumevanja osnovnih koncepata i termina.

Mnogi pojedinci, preduzeća, neprofitne i vladine organizacije naporno rade na brzom stvaranju i sprovođenju posebnih strategija održivosti i ekoloških, društvenih i upravljačkih inicijativa (ESG). Svako ima svoju ulogu. Učenje o održivosti i ESG konceptima osigurava da kritične zainteresovane strane imaju produktivne razgovore koji izbegavaju zloupotrebu termina i preterano pojednostavljivanje.

Klimatske promene imaju i nastaviće da imaju negativan uticaj na život širom sveta. Imperativ je da poslovni lideri, građani i vlade preduzmu hitnu i odlučnu akciju.

Izdvajamo neke od osnovnih termina održivosti i ESG koncepata koji pružaju osnovu za preduzimanje akcija.

1. **Benchmarking** (Benchmarking). Praksa merenja i poredenja ESG performansi sa drugim kompanijama u vašem sektoru ili geografskom području kako biste razumeli poziciju vaše kompanije u odnosu na konkurente. Za tačan benchmarking, neophodno je usklađivanje sa ESG okvirima, standardima i metodologijama merenja. Naučite kako da donosite odluke zasnovane na podacima pomoću Persefoni-jevog modula za merenje uticaja na klimu.
2. **Business sustainability** (Održivost poslovanja). Takođe poznata kao korporativna održivost. Poslovna održivost je etičko, odgovorno upravljanje kontinuiranim uspehom organizacije u vezi sa ekološkim, društvenim i finansijskim pitanjima.
3. **Carbon capture and storage** (Sakupljanje i skladištenje ugljenika). Sakupljanje i skladištenje ugljenika (CCS) je proces hvatanja otpadnog CO₂ i njegovog stavljanja u geološko skladište na takav način da neće ući u atmosferu i doprineti daljem globalnom zagrevanju. CCS koristi nekoliko tehnologija uključujući apsorpciju, hemijsku petlju, i membransko odvajanje gasa.
4. **Carbon credit** (Karbonski kredit). Kada kompanije kreiraju inicijative za kompenzaciju ugljenika, dobijaju prenosivi ili trgovački kredit za ugljenik, ili token. Kredit predstavlja pravo da se emituje gas staklene bašte i da se nadoknadi na drugom mestu. Kredit predstavlja jednu tonu ugljen-dioksida smanjenog ili uklonjenog iz atmosfere. U praksi, korišćenje ovih kredita omogućava vlasnicima da smanje emisije gasova staklene bašte kako bi se približili neto nuli. Termin se takođe odnosi na kupljene kredite koji će finansirati projekte za smanjenje emisija.
5. **Carbon footprint** (Ugljenični otisak). Zbir emisija gasova staklene bašte (GHG) i uklanjanja GHG subjekta izraženih kao CO₂ ekvivalenti. Napomena 1 uz unos: Za proizvod, ugljenični otisak je zasnovan na proceni životnog ciklusa koristeći jedinstvenu kategoriju uticaja klimatskih promena u skladu sa ISO 14067:2018. Napomena 2: Za organizaciju, ugljenični otisak je ekvivalentan zbiru direktnih emisija GHG, indirektnih emisija GHG i uklanjanja GHG, unutar granica predmeta kvantifikovanih u skladu sa ISO 14064-1:2018.

6. **Carbon neutral** (Neutralan ugljenik). Idealna ravnoteža između emisije ugljen-dioksida proizvedene ljudskom aktivnošću i apsorpcije ugljenika u atmosferi; obračun treba da dođe na nulu.
7. **Carbon offset** (Kompenzacija ugljenika). Kompenzacija ugljenika je aktivnost ili kupovina koja ima za cilj da nadoknadi emisije ugljenika koje proizvode pojedinci i organizacije. Skladištenje ugljenika kroz sadnju drveća ili restauraciju zemljišta je uobičajan primer. Preduzeća koja kreiraju programe za smanjenje emisije ugljenika dobijaju tokene ugljenika.
8. **Carbon pricing** (Cene ugljenika). Određivanje cene ugljenika je cena ili porez koji se primenjuje na zagađenje ugljenikom. To može biti efikasan način da se podstaknu emiteri da smanje svoje emisije CO₂ i na taj način ograniče klimatske promene. Cene ugljenika mogu biti u obliku poreza na ugljenik, ili biti deo trgovanja emisijama ugljenika, izdaju se "dozvole" za emitovanje ili se nima trguje.
9. **Carbon sequestration** (Sekvestracija ugljenika). Sekvestracija ugljenika je predloženi način da se uspori akumulacija gasova staklene bašte, ublažavanje klimatskih promena i izbegavanje klimatskih promena kroz dugotrajno skladištenje CO₂ i drugih oblika ugljenika.
10. **Circular economy** (Cirkularna ekonomija). Cirkularna ekonomija održava proizvode u prometu u najvećoj mogućoj meri smanjenjem potrošnje materijala, racionalizacijom procesa i prikupljanjem otpada za ponovnu upotrebu.
11. **Clean Tech** (Čista tehnologija). Tehnologije i procesi koji imaju za cilj da ograniče negativan uticaj na životnu sredinu, kao što su otpad i emisije ugljenika, posebno u poređenju sa fosilnim gorivima. Primeri čistih tehnologija, koje se ponekad nazivaju i zelene tehnologije ili eko-tehnologije, uključuju solarnu energiju, energiju vetra, biogoriva, reciklažu i pametno osvetljenje.
12. **Climate** (Klima). Klima se odnosi na prosečno vreme i obrasce merene tokom definisanog vremenskog perioda, kao što je niz godina, decenija ili

vekova. Za analogiju, da su vremenske prilike pojedinačni obroci, klima bi bila ukupna, dugoročna ishrana.

13. **Climate clock** (Klimatski sat). Klimatski sat je sredstvo za demonstriranje koliko ugljenika se još može osloboditi u atmosferu bez kršenja Pariskog sporazuma. Dva od najpoznatijih su MCC Carbon Clock koji vode nemački naučnici i lokalni Climate Clock koji je pokrenula mreža aktivista.
14. **Climate funds** (Klimatski fondovi). Klimatski fondovi su investicioni portfelji koji nastoje da kupe akcije ili obveznice kompanija koji su usklađeni sa ciljevima Pariskog sporazuma. Oni takođe mogu da ciljaju suverene obveznice vlada koje smanjuju emisije gasova sa efektom staklene bašte i na taj način smanjuju njihovu doprinos globalnom zagrevanju.
15. **Climate change** (Klimatske promene). Promene tokom vremena u prosečnoj temperaturi i vremenskim obrascima koji definišu određene lokacije. Konkretno, klimatske promene su dovele do porasta globalnih temperatura usled gasova koji zadržavaju toplotu koji su rezultat rudarenja i korišćenja nafte, uglja i drugih fosilnih goriva. Indikatori klimatskih promena uključuju porast nivoa mora; povećanje i ozbiljnost ekstremnih vremenskih prilika, kao što su uragani, suše i poplave; gubitak leda na polovima Zemlje.
16. **Climate mitigation** (Ublažavanje klime). Proces smanjenja protoka zagađenja koje zadržava toplotu. Na primer, smanjenje sagorevanja fosilnih goriva korišćenjem obnovljivih izvora energije može pomoći.
17. **Climate resilience** (Klimatska otpornost). Sposobnost da se podrži zajednica, kompanija ili prirodno okruženje pre, tokom i posle klimatskih događaja na blagovremen, efikasan način. Otpornost na klimu se razlikuje od klimatske adaptacije, ali se to dvoje često koristi kao sinonim.
18. **Climate risk** (Klimatski rizik). Kako se požari, suše, nestašica hrane, uragani i drugi efekti klimatskih promena dešavaju, preduzeća se suočavaju sa povećanom ranjivošću. Klimatski rizik opisuje tu ranjivost. To je potencijal da klimatske promene stvore negativne efekte na ljudske ili ekološke siste-

me. Rizici se svrstavaju u dve glavne kategorije: rizici zasnovani na prelasku na zeleniju ekonomiju, kao što je gubitak tržišnog udela udaljavanjem od proizvoda zasnovanih na fosilnim gorivima, i rizici povezani sa fizičkim efektima klimatskih promena, kao što su poplavljene kancelarije.

19. **Closed-loop** (Zatvorena petlja). Proizvodni proces koji ponovo koristi materijalni otpad za stvaranje dodatnih proizvoda ili prenamenu recikliranih materijala.
20. **CMAP** (CMAP – Platforma za upravljanje klimom i računovodstvo). CMAP je softverska platforma koja pojednostavljuje proces obračuna ugljenika, tako da se proračuni rade u danima, a ne mesecima. Ove platforme koriste kodifikovane smernice kao što su GHGP i PCAF za izračunavanje emisija ugljenika i na taj način isporučuju rešenja zasnovana na organizacionim podacima. CMAP-ovi omogućavaju kompanijama da prate svoje emisije, postavljaju ciljeve za smanjenje ugljenika, mere napredak i mere u poređenju sa kolegama. To znači da organizacije mogu da procene svoj napredak u smanjenju emisija tokom vremena i precizno prate svoj napredak ka naučno zasnovanim i neto nultim obavezama koristeći najnovije dostupne podatke. CMAP-ovi su samo jedan od sve većeg broja ESG softvera koji pomaže u prikupljanju i izveštavanju ESG podataka.
21. **Conscious capitalism** (Svesni kapitalizam). Svesni kapitalizam je društveno odgovoran okvir za kapitalizam u korporativnoj i političkoj sferi. On naglašava stvaranje ljudske vrednosti pored vrednosti profita.
22. **Consolidation** (Konsolidacija). Kombinovanje podataka o emisijama GHG iz odvojenih operacija koje pripadaju jednoj ili grupi kompanija.
23. **Corporate citizenship** (Korporativno građanstvo). Koncept da korporacije imaju i prava i obaveze prema društvima i jurisdikcijama u kojoj deluju i sami su akteri u društvu.
24. **Corporate governance** (Korporativno upravljanje). Skup pravila, praksi i procesa po kojima se preduzećem upravlja i upravljanje je pod nadzorom.

25. **Corporate social responsibility – CSR** (Korporativna društvena odgovornost - CSR). Profitne kompanije koriste poslovni model društveno odgovornog poslovanja da procene društvene i ekološke koristi pored organizacionih ciljeva kao što je profitabilnost.
26. **Digital carbon footprint** (Digitalni ugljenični otisak). Digitalni ugljenični otisak je količina emisije gasova staklene bašte koju digitalni uređaji, alati i platforme proizvode. Sva tehnologija, od računarstva u oblaku preko mobilnih telefona do korišćenja interneta, proizvodi digitalni ugljenični otisak.
27. **Digital sobriety** (Digitalna trezvenost). Digitalna trezvenost ima za cilj da ograniči štetni uticaj pametnih telefona na životnu sredinu, korišćenja interneta, digitalnih medija i druge tehnologije na velike i male načine svakodnevno. Kretanje ka digitalnoj trezvenosti uključuje širok spektar akcija: kupovina manjeg broja uređaja, brisanje e-pošte, odlučivanje za potrošnju medija niže definicije, održivi razvoj softvera i kupovina manje moćnih mašina.
28. **Drawdown** (Povlačenje). Povlačenje je tačka u kojoj nivoi atmosferskih gasova staklene bašte prestaju da se penju i počinju da opadaju.
29. **Due dillidence in supply chain** (Dužna pažnja (dubinska analiza) u lancima snabdevanja) Predstavlja proces u kome kompanija istražuje potencijalne dobavljače kako bi identifikovala sve rizike povezane sa sa tim poslovima.
30. **Eco-design** (Projektovanje u skladu sa životnom sredinom). Sistematski pristup koji uzima u obzir aspekte životne sredine u projektovanju i razvoju sa ciljem smanjenja štetnih uticaja na životnu sredinu tokom životnog ciklusa proizvoda.
31. **Electronic waste (e-Waste)**. (Elektronski otpad (e-otpad)). Elektronika na kraju ili pri kraju svog radnog veka. Zelena tehnologija i pristupi održivosti nastoje da produže vek trajanja uređaja i koriste principe kružne ekonomije kako bi se količina e-otpada svela na apsolutni minimum. Prioritet je prvo smanjenje otpada, zatim reparacija uređaja i tek onda prelazak na reciklažu.

32. **Energy efficiency** (Energetska efikasnost). Isti zadatak ili rezultat se postiže sa manje energije. Na primer, uređaji za grejanje, hlađenje i rad i elektronika su manje energetske intenzivni u energetske efikasnim kućama i zgradama.
33. **Environmental due diligence assessment - EDD assessment** (Ocenjivanje due diligence-a u vezi životne sredine). Sveobuhvatan, proaktivan proces za identifikaciju stvarnih i potencijalnih posledica, rizika i prilika za dogovoreni obim u vezi sa sredstvom ili imovinom i, prema potrebi, odluke i aktivnosti organizacije. Utvrđivanje poslovnih posledica je opciono, po nahođenju klijenta.
34. **Environmental justice** (Ekološka pravda). Pravda u oblasti životne sredine ima za cilj pravičan tretman svih ljudi bez obzira na rasu, boju kože, nacionalno poreklo ili prihod, podjednako u pogledu zakona, propisa i politike zaštite životne sredine. Pristup smatra da nijedna grupa ne bi trebalo da snosi nesrazmeran udeo negativnih posledica po životnu sredinu.
35. **Environmental, Social and Governance** (Životna sredina, društvo i upravljanje). Održivi i etički interesi koji mogu biti centralni za finansijske i korporativne interese organizacije. Inače poznat kao **ESG**.
36. **ESG framework** (ESG okvir). Skup ciljeva koje kompanije mogu koristiti za izveštavanje o pitanjima ESG-a. Proces počinje kada organizacija odabere ESG metod izveštavanja.
37. **CDP** (CDP). Neprofitni globalni sistem otkrivanja podataka o životnoj sredini za investitore, kompanije, gradove, države i regione koji koriste ovaj sistem.
38. **Science based targets initiatives** (Ciljevi zasnovani na naučnoj inicijativi). Neprofitno partnerstvo koje pomaže organizacijama u privatnom sektoru da postave naučno zasnovane ciljeve u pogledu emisija koje imaju za cilj da podrže nauku o klimi i Pariski sporazum. Partnerstvo je između CDP-a, Instituta za svetske resurse, Svjetskog fonda za prirodu i Globalnog dogovora UN-a.

39. **SASB - Sustainability Accounting Standards Board** (SASB - Odbor za računovodstvene standarde održivosti). SASB je neprofitna organizacija formirana da kreira standarde zasnovane na industriji koji pomažu kompanijama da identifikuju i objave finansijski materijalne informacije o održivosti. SASB-ovi standardi identifikuju koji su ESG standardi relevantni za 77 industrija. SASB definiše „održivost“ kao korporativne aktivnosti koje pojačavaju ili održavaju kapacitet kompanije da stvara vrednost za akcionare na dugi rok.
- Odbor za standarde finansijskog računovodstva (FASB) i Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) su dugo bili odgovorni za kreiranje standarda finansijskog računovodstva i izveštavanja. SASB ima za cilj da posebno kreira standarde koji će pomoći kompanijama da upravljaju i obelodanjuju informacije o održivosti koje utiču na vrednost preduzeća. Osnovan je da odražava FASB-ove i druge finansijske standarde kako bi se uskladio sa ciljevima SASB-a.
40. **ESG funds** (ESG fondovi). ESG fondovi su portfelji akcija i/ili obveznica za koje se ekološki, društveni i faktori upravljanja integrišu u proces ulaganja. To znači da su akcije i obveznice sadržane u fondu prošle stroge testove koliko je kompanija održiva ili vlada u pogledu svojih ESG kriterijuma.
41. **ESG integration** (ESG integracija). Strukturna integracija informacija o životnoj sredini, društvu i upravljanju (ESG) faktora u procesu donošenja investicionih odluka.
42. **EPA** (EPA – Agencija za zaštitu životne sredine). Nezavisna izvršna agencija savezne vlade Sjedinjenih Američkih Država zadužena za pitanja zaštite životne sredine. Predsednik Ričard Nikson predložio je osnivanje EPA 9. jula 1970. godine. Počela je sa radom 2. decembra 1970. godine nakon što je Nikson potpisao izvršnu naredbu. EPA objavljuje skupove faktora emisije koje održavamo na platformi Persefoni.
43. **Feed-in tariff** (Fid-in tarifa). Politika osmišljena da ubrza ulaganja u obnovljive izvore energije. Politika ovog tipa obično uključuje dugoročne vladine ugovore.

44. **Fair trade** (Pravična trgovina). Pravična trgovina je metodologija koja ima za cilj da pomogne proizvođačima u zemljama u razvoju da obezbede održive i pravične trgovinske odnose.
45. **Fossil fuel** (Fosilno gorivo). Fosilno gorivo je generički termin za organski materijal (od raspadnutih biljaka i životinja) koji je stotinama miliona godina bio izložen toploti i pritisku u zemljinoj kori i pretvoren u naftu, uglj ili prirodni gas.
46. **Fugitive emissions** (Fugitivne emisije). Emisije koje nisu fizički kontrolisane već su rezultat namernog ili nenamernog ispuštanja gasova staklene bašte. Obično nastaju proizvodnjom, preradom, prenosom, skladištenjem i upotrebom goriva i drugih hemikalija, često kroz spojeve, zaptivke, pakovanje, itd.
47. **Geothermal energy** (Geotermalna energija). Geotermalna energija je električna energija koja se proizvodi iskorištavanjem tople vode ili pare iz zemlje.
48. **GHG sink** (GHG Sink). GHG Sink ili Carbon Sink je svaka fizička jedinica ili proces koji skladišti gasove staklene bašte. Ovo se obično odnosi na šume i podzemne ili duboke rezervoare CO₂.
49. **GHG source** (Izvor staklene bašte). Bilo koja fizička jedinica ili proces koji oslobađa GHG u atmosferu.
50. **GIIN** - (GIIN - Global Impact Investing Network). Neprofitna organizacija posvećena povećanju obima i efikasnosti uticajnog ulaganja što su investicije koje se vrše da bi se stvorio društveni i ekološki uticaj pored finansijskih povrata.
51. **Global warming** (Globalno zagrevanje). Globalno zagrevanje se odnosi na zagrevanje Zemlje od zarobljenih gasova staklene bašte koji su rezultat ljudskih aktivnosti kao što su transport, poljoprivreda, prekomerni ribolov, proizvodnja energije iz fosilnih goriva i prekomerna potrošnja. Ukoliko kompanije, vlade i potrošači ne naprave velike promene, globalno

zagrevanje i klimatske promene će toliko zagrejati planetu da će u bliskoj budućnosti biti nemoguća za život.

52. **Green bonds** (Zelene obveznice). Zelena obveznica je obveznica koja je posebno namenjena da se koristi za životnu sredinu i klimatske projekte. Ove dužničke hartije od vrednosti su obično povezane sa sredstvima i podržane listom salda emitenta. Klimatske veze su podskup zelenih veza.
53. **Green cloud** (Zeleni oblak). Zeleni oblak se odnosi na moguće koristi za životnu sredinu za IT usluge koje se isporučuju preko interneta. Oslanjanje na navodne prednosti, koje se obično smatra popularnom rečju, omogućava tehnologijama da osete da su dalji napori na smanjenju ugljičnog otiska nepotrebni.
54. **Green computing** (Zelena računarstvo). Održiv pristup korišćenju računarskih uređaja i opreme je zeleno računarstvo. Neke metode uključuju smanjenje upotrebe resursa, odgovorno odlaganje e-otpada i uvođenje energetski efikasne IT opreme.
55. **Green hushing** (Zelena ćutanje). Zelena prikrivanje uključuje kompanije koje namerno skrivaju ciljeve održivosti. Kompanije to mogu učiniti iz straha da ne ispune optužbe ili da ne ispune postavljene ciljeve.
56. **Green IT** (Zelena IT). Praksa projektovanja, proizvodnje, rada i odlaganja IT proizvoda i uređaja kako bi se minimizirali negativni efekti IT operacija na životnu sredinu je zelena IT.
57. **Green premium** (Zelena premija). Zelena premija koju je osmislio Bil Gejts odnosi se na ekonomske i ekološke troškove izbora čiste tehnologije u odnosu na finansijski zdrave opcije sa većim emisijama gasova staklene bašte.
58. **Green software** (Zeleni softver). Zeleni softver se odnosi na aplikacije koje su dizajnirane, razvijene i implementirane na načine koji imaju za cilj da minimiziraju potrošnju energije i uticaje na životnu sredinu.
59. **Greenhouse effect** (Efekat staklene bašte). Rezultat ugljen-dioksida, metana i azotnih oksida u Zemljinj atmosferi zadržavaju sunčevu toplotu.

60. **Greenhouse gas emissions** (Emisije gasova staklene bašte). Zbir emisija različitih gasova koji zadržavaju toplotu. Gasovi staklene bašte uključuju ugljen-dioksid, metan, azot-oksidi i fluorovane gasove kao što su fluorougljenici.
61. **GHGP** (Protokol o gasovima staklene bašte). Globalno priznat skup okvira za izveštavanje i računovodstvo za upravljanje emisijama gasova staklene bašte iz operacija privatnog i javnog sektora, lanaca vrednosti i akcija za ublažavanje. Sačinjen je 1997. godine, i GHGP je originalni standard sa obračunavanje ugljenika. On pruža smernice organizacijama za izradu inventara emisija gasova staklene bašte (GHG). prema GHGP, ove emisije su podeljene u tri opsega. Opseg 1 i 2 moraju biti izmereni, dok je opseg 3 trenutno opcioni.
- Obim 1 se odnosi na direktne emisije iz operacija organizacije, uključujući službena vozila i zgrade
  - Obim 2 kategorizuje indirektno emisije od kupljene električne energije, grejanja i hlađenja
  - Obim 3 obuhvata sve druge indirektno emisije u lancu vrednosti kompanije.
62. **Greenwashing** (Zelena pranje). Obmanjujuće ili lažne tvrdnje ili radnje da organizacija, proizvod ili usluga imaju pozitivan uticaj na životnu sredinu nazivaju se zelenim pranjem. Bilo namerno ili nenamerno, praksa je štetna.
63. **GRESB** (Globalna merila održivosti nekretnina). GRESB je inicijativa vođena od strane investitora i misija za pružanje ESG podataka o stvarnoj imovini ulaganja za investitore, menadžere i širu industriju. GRESB procene pružaju konzistentan okvir za merenje učinka ESG-a na osnovu podataka o samoprocenama tj. validirani, bodovani i vršnjački benchmarked. Njihov pristup omogućava investitorima da analiziraju svoja portfelja za ESG rizike, mogućnosti i uticaje i rade sa menadžerima na njihovim performansama.
64. **GRI** (GRI – Inicijativa za globalno izveštavanje). Neprofitna i nezavisna organizacija za standarde koja pomaže organizacijama da izveštavaju o uti-

cajuma ESG-a. Osnovana 1997. nakon negodovanja javnosti zbog izlivanja nafte Ekxon Valdez, GRI je stvorio prve globalne standarde za izveštavanje o održivosti (GRI standardi) i danas je jedan od najčešće korišćenih okvira za izveštavanje, pomažući preduzećima, vladama i druge organizacije razumeju i komuniciraju uticaj kompanija na kritična pitanja održivosti.

65. **GWP** (GVP – Potencijal globalnog zagrevanja). Svaki GHG ima GVP koji je faktor koji se odnosi na njegovu sposobnost zadržavanja toplote u odnosu na CO₂. Pošto GHG variraju u svojoj sposobnosti da zarobe toplotu u atmosferi, neki su štetniji po klimu od drugih. Na primer, metan je 25 puta jači od CO₂, tako da metan ima GVP od 25.
66. **High emitters** (Visoki emiteri). Oznaka koja se daje kompanijama ili zemljama koje emituju relativno velike količine gasova staklene bašte. Emisije po glavi stanovnika se koriste za merenje emisija nacija.
67. **Hydrogen** (Vodonik). Vodonik je čisto gorivo koje, kada se troši u gorivoj ćeliji, proizvodi samo vodu. Vodonik se može proizvesti iz različitih domaćih resursa, kao što su prirodni gas, nuklearna energija, biomasa i obnovljiva energija poput sunca i vetra. Ovi kvaliteti ga čine atraktivnom opcijom za gorivo za transport i proizvodnju električne energije. Može se koristiti u automobilima, u kućama, za prenosnu energiju i u mnogim drugim aplikacijama. Vodonik je nosilac energije koji se može koristiti za skladištenje, kretanje i isporuku energije proizvedene iz drugih izvora. Danas se vodonično gorivo može proizvesti na nekoliko metoda. Najčešći metodi danas su reformisanje prirodnog gasa (termički proces) i elektroliza. Druge metode uključuju solarne i biološke procese.
- **Blue Hydrogen** (Plavi vodonik) . Plavi vodonik se proizvodi uglavnom iz prirodnog gasa, korišćenjem procesa koji se naziva parno reformisanje, koji spaja prirodni gas i zagrejanu vodu u obliku pare. Izlaz je vodonik, ali ugljen-dioksid se takođe proizvodi kao nusproizvod
  - **Grey Hydrogen** (Sivi vodonik). Sivi vodonik se stvara iz prirodnog gasa, ili metana, korišćenjem parne reformacije metana, ali bez hvatanja gasova staklene bašte koji nastaju u procesu. Sivi vodonik je u suštini isti kao plavi vodonik, ali bez upotrebe hvatanja i skladištenja ugljenika.

- **Green Hhydrogen** (Zeleni vodonik). Zeleni vodonik je vodonik koji se proizvodi iz obnovljive energije. Zeleni vodonik ima znatno niže emisije ugljenika od sivog vodonika, koji se dobija iz fosilnih goriva bez hvatanja ugljenika. Zeleni vodonik se može koristiti za dekarbonizaciju sektora koje je teško elektrificirati, kao što su proizvodnja cementa i gvožđa.
68. **IIRC - International Integrated Reporting Council** (IIRC – Međunarodni savet za integrisano izveštavanje). Međunarodni presek lidera iz korporativnog sektora, investicija, računovodstva, hartija od vrednosti, regulatorni, akademski sektori i sektori za postavljanje standarda i civilno društvo. Promoviše komunikaciju o stvaranju vrednosti kao sledećem koraku u evoluciji korporativnog izveštavanja.
69. **Impact investing** (Uticajno ulaganje). Impact ulaganja se odnose na ulaganja napravljena sa namerom da se generišu merljivi, blagotvoran društveni ili ekološki uticaj uz finansijski prinos. Impact investicije obezbedi privatni kapital za rešavanje društvenih i/ili ekoloških pitanja. Ovo se takođe može nazvati društveno odgovornim ulaganjem.
70. **Impact sourcing** (Uticajna nabavka). Strategija nabavke koja usmerava mogućnosti zapošljavanja i razvoja karijere ka ljudima iz ekonomski nepovoljnog okruženja.
71. **International Integrated Reporting Framework** (Međunarodni okvir za integrisano izveštavanje). Stvoren IIRC, Međunarodni integrisani okvir za izveštavanje se koristi za ubrzanje usvajanje integrisanog izveštavanja širom sveta. Integrisani izveštaj je sažet komunikacija o tome kako organizacija organizacije ima strategiju, upravljanje, učinak i izgled, u kontekstu svog spoljašnjeg okruženja dovode do stvaranja vrednosti u kratkom, srednjem i dugoročnom periodu.
72. **ILO - International Labour Organization** (MOR – Međunarodna organizacija rada). Agencija Ujedinjenih nacija koja postavlja međunarodne standarde rada i promoviše socijalne zaštite i mogućnosti rada za sve. MOR okuplja vlade, poslodavce i radnike iz 187 država članica da postav-

ljaju standarde rada, razvijaju politike i osmišljavaju programe promovisanja dostojanstvenog rada za sve žene i muškarce.

73. **Integrated reporting** (Integrirano izveštavanje). Saopštavanje o održivosti i finansijskim ciljevima i rezultatima u jednom izveštaju, povezujući ih jedni drugima.
74. **Investment stewardship** (Gazdovanje investicijama). Gazdovanje investicijama uključuje angažovanje javnih preduzeća kao način zalaganja za korporativne politike i prakse upravljanja koje promovisu dugoročno stvaranje vrednosti zainteresovanih strana.
75. **IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change** (IPCC – Međuvladin panel o klimatskim promenama). IPCC je međuvladino telo Ujedinjenih nacija odgovorno za unapređenje znanja o klimatskim promenama izazvanim ljudskim aktivnostima. On daje kreatorima politike redovne naučne procene klimatskih promena, njihovih implikacija i potencijalnih budućih rizika i predlaže opcije prilagođavanja i ublažavanja.
76. **ISO 14064** (ISO 14064). Kreiran 2006. godine, ISO 14064 je međunarodni standard za merenje i izveštavanje o emisiji gasova staklene bašte. Standard je deo standarda upravljanja životnom sredinom Međunarodne organizacije za standardizaciju i podeljen je na tri dela, od kojih svaki ima drugačiji tehnički pristup. Prvi deo se odnosi na smernice za kvantifikaciju inventara gasova staklene bašte za organizacije koje koriste pristup prikupljanju podataka odozdo prema gore. Deo 2 se bavi kvantifikovanjem i izveštavanjem o emisijama iz pojedinačnih projektnih aktivnosti. Deo 3 uspostavlja proces za proveru validnosti emisija iz organizacije.
- ISO 14064 se neprestano razvija sa novim iteracijama koje poboljšavaju i fino podešavaju standard. ISO 14064 je konzistentan i izveden iz GHGP. Ova dva dokumenta se razlikuju po tome što se GHGP fokusira na odredbe najboljih praksi za izradu inventara GHG. Istovremeno, ISO14064 uspostavlja minimalne nivoe usklađenosti sa najboljim praksama GHGP. Iako se samo malo razlikuju, ova dva standarda se međusobno dopunjuju.

77. **Kyoto Protocol** (Kjoto protocol). Proširenje UNFCCC, Protokol iz Kjota primenjuje se na sedam gasova staklene bašte: ugljen-dioksid (CO₂), metan (CH₄), azot-oksidi (N₂O), hidrofluorogljenu (HFC), perfluorogljenu (PFC), sumpor-heksafluorid (SF₆) i azot-trifluorid (NF₃). Dok Konvencija traži od industrijalizovanih zemalja da usvoje politike za smanjenje emisija GHG, Protokol iz Kjota obavezuje nacije da preduzmu konkretnu akciju – ograničavanje i smanjenje emisija GHG u skladu sa dogovorenim pojedinačnim ciljevima.
78. **Loss and damage** (Gubitak i šteta). Posledice u vezi sa klimatskim promenama na koje ljudi nisu u stanju da se prilagode, bilo zato što je posledica preobiljna ili zato što pogođena zajednica nema pristup resursima za prilagođavanje. Gubitak i šteta su rezultat iznenadnih prirodnih katastrofa, kao što su poplave, ili postepenih promena, kao što je dezertifikacija.
79. **Materiality assessment** (Procena materijalnosti). Procena materijalnosti je formalni način procene posvećenosti zainteresovanih strana specifičnim ESG pitanjima i izračunava ESG rezultat organizacije. Funkcioniše tako što identifikuje uticaj određenog pitanja na performanse kompanije i konkurentnost na tržištu.
80. **Millennium Development Goals** (MDGs) - Milenijumski ciljevi razvoja (MDG). Milenijumski ciljevi razvoja (MDG) bili su osam ciljeva za unapređenje ljudskog društva koje su pokrenule Ujedinjene nacije 2000. godine. One su uglavnom bile usmerene na pomoć najsiromašnijima u svetu.
- Osam Milenijumskih ciljeva razvoja su:
1. Iskoreniti ekstremno siromaštvo i glad
  2. Ostvariti univerzalno osnovno obrazovanje
  3. Promovisati rodnu ravnopravnost i osnažiti žene
  4. Smanjiti smrtnost dece
  5. Poboljšati zdravlje majke
  6. Borba protiv HIV/AIDS-a, malarije i drugih bolesti
  7. Osigurati održivost životne sredine
  8. Razviti globalno partnerstvo za razvoj

81. **Net zero** (Neto nula). Rezultat smanjenja emisije gasova staklene bašte što je moguće bliže nuli i balansiranja preostalih emisija sa uklanjanjem.
82. **Paris agreement** (Pariski sporazum). Pariski sporazum je pravno obavezujući međunarodni ugovor o klimatskim promenama koji ima za cilj da ograniči globalno zagrevanje na porast temperature od 1,5°C do kraja veka. Sporazum je usvojen na Konferenciji UN-a o klimatskim promenama 2015. godine.
83. **PCAF - Partnership for Carbon Accounting Financials** (PCAF – Partnerstvo za finansije računovodstva ugljenika). Objavljen 2020. godine kao odgovor na potražnju industrije za globalnim standardom, PCAF je standardizovani pristup za merenje i izveštavanje o finansiranim emisijama. PCAF je kreiran kako bi se dodale dodatne smernice GHGP-ovom opsegu 3, kategoriji 15 (investicione aktivnosti). Standard pruža detaljna metodološka uputstva za merenje i obelodanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte u vezi sa šest klasa sredstava: kotirani vlasnički kapital i korporativne obveznice, poslovni zajmovi i ne kotirani kapital, projektno finansiranje, komercijalne nekretnine, hipoteke i krediti za motorna vozila.
84. **PCAF asset classes** (Klase sredstava PCAF-a). Standard trenutno pruža smernice za merenje i obelodanjivanje finansiranih emisija koje obuhvataju šest klasa sredstava. Ove trenutne klase sredstava uključuju:
- Listirani vlasnički kapital i korporativne obveznice: Sve kotirane korporativne obveznice i sav kotirani vlasnički kapital za opšte korporativne svrhe (npr. nepoznata upotreba prihoda) kojima se trguje na tržištu i nalaze se u bilansu stanja finansijske institucije.
Primer: Obične akcije
  - Poslovni zajmovi i vlasnički kapital koji ne kotira na berzi: Svi poslovni zajmovi i ulaganja u kapital privatnih kompanija (npr. ne kotirani kapital)
Primer: kreditne linije koje se koriste za kapitalne izdatke
  - Projektno finansiranje: Zajmovi ili vlasnički kapital za projekte za specifične svrhe (npr. sa poznatim korišćenjem prihoda) koji se nalaze u bilansu stanja finansijske institucije.
Primer: Krediti koji se koriste za izgradnju mosta

- Komercijalne nekretnine: Bilansni krediti za kupovinu i refinansiranje komercijalnih nekretnina (CRE), i bilansne investicije u CRE. Ovo implicira da se nekretnine koriste za aktivnosti koje donose prihod i komercijalne aktivnosti, kao što su maloprodaja, hoteli, poslovni prostor, industrijski ili veliki zakup za više porodica.
Primer: Krediti koji se koriste za kupovinu nove poslovne zgrade
  - Hipoteke: Bilansni krediti za specifične potrošačke svrhe (npr. kupovina i refinansiranje stambene imovine), uključujući individualne kuće i višeporodične stambene objekte sa malim brojem jedinica. Ova definicija implicira da se imovina koristi samo za stambene svrhe, a ne za aktivnosti koje stvaraju prihod.
Primer: Krediti za novu kuću
  - Krediti za motorna vozila: Bilansne zajmove i kreditne linije za specifične (korporativne ili potrošačke) svrhe preduzećima i potrošačima koji se koriste za finansiranje jednog ili više motornih vozila. Ova metodologija ne propisuje specifičnu listu tipova vozila koji spadaju u ovu klasu sredstava; umesto toga, ostavlja otvorenim za finansijske institucije da odluče i definišu koje tipove vozila da uključe u svoj inventar finansiranih emisija.
Primer: Krediti za kupovinu novog automobila PCAF namerava da doda više klasa sredstava u budućnosti kako se Standard razvija. Uskoro je planirano proširenje na državne obveznice, zelene obveznice i osiguranje.
85. **Physical risk** (Fizički rizik). Vrsta rizika uzrokovana klimatskim promenama koja se odnosi na ekonomske troškove i finansijske implikacije koje proističu iz klimatskih promena, kao što su sve veće ekstremne vremenske prilike, ozbiljne klimatske promene i drugi indirektni efekti klimatskih promena (npr. nedostatak vode). Primer fizičkog rizika bi bio uništavanje nekretnina, infrastrukture ili zemljišta tokom oluje ili poplave.
86. **Principles for Responsible Investment – PRI** (Principi za odgovorno ulaganje – PRI). Principi za odgovorno ulaganje su međunarodna mreža koju podržavaju Ujedinjene nacije i investitori koji rade zajedno na implementaciji njegovih šest aspiracionih principa, koji se često pominju kao „Principi“ ili UN PRI.

87. **Recycling** (Reciklaža). Proces prikupljanja i prerade otpadnog materijala, idealno za izradu novih proizvoda.
88. **Renewable Energy Certificates – RECs** (Sertifikati za obnovljivu energiju – REC). Sertifikati o obnovljivoj energiji (poznati i kao zelene oznake, krediti za obnovljivu energiju, obnovljivi sertifikati za električnu energiju, ili razmenljivi sertifikati o obnovljivim izvorima) su nematerijalna energetska roba u SAD koji predstavljaju dokaz da se 1 megavat-sat električne energije proizvodi iz prihvatljiv obnovljivi izvor energije i koristi se u zajedničkom sistemu dalekovoda.
89. **Resilience** (Otpornost). Otpornost je mera koliko je zgrada pripremljena za potencijalno ometajuće događaje i promenljive uslove, kao što je zaštita od zemljotresa ili karakteristike dizajnirane za borbu protiv negativnih efekata i dugoročnih rizika poput klimatskih promena.
90. **Resource sustainability** (Održivost resursa). Održivost resursa se odnosi na dugoročnu dostupnost sirovine koja je ili obnovljivi (može se prirodno dopuniti) ili neobnovljiv (na kraju će nestati) resurs. To je važna metrika za održive investitore u razumevanju koliko ga brzo ljudi koriste. Zemljini resursi koji se smanjuju, koliko se može zameniti ili reciklirati i koliko dugo ostali materijali su otišli pre nego što su iscrpljeni.
91. **Responsible innovation** (Odgovorne inovacije). Odgovorna inovacija daje prednost etici i društvenoj odgovornosti u istraživanju, dizajnu i proizvodnji novih tehnologija ili evoluciji postojeće tehnologije. Odgovorna inovacija postavlja etiku kao problem dizajna.
92. **Responsible investing** (Odgovorno ulaganje). Filozofija koja uključuje ESG faktore tokom odabira investicije, izgradnje portfelja, i procesa praćenja, sa ciljem maksimiziranja mogućnosti obezbeđivanja visokih performansi i ublažavanja rizika.
93. **Scope 1, 2, 3 emissions** (Obim 1, 2, 3 emisije). Razvijeni u skladu sa Protokolom o gasovima sa efektom staklene bašte, opsezi daju organizacijama

- način da kategorizuju svoje emisije. Organizacijama će možda biti lakše da kontrolišu opseg 1 i 2, ali emisije iz opsega 3 je najteže pratiti.
- **Scope 1 Emissions** (Obim 1 emisije). Direktne emisije nastale radom organizacije. Pokretanje mašina, proizvodnja proizvoda, vožnja vozila, grejanje zgrada i napajanje uređaja stvaraju emisije.
  - **Scope 2 Emissions** (Obim 2 emisije). Indirektne emisije koje proizilaze iz kupovine i korišćenja energije od strane organizacije. Ulaganje u obnovljive izvore energije može pomoći u smanjenju ovih emisija.
  - **Scope 3 Emissions** (Obim 3 emisije). Indirektne emisije koje stvaraju aktivnosti kupaca i dobavljača organizacije.
94. **Stewardship code** (Kodeks upravljanja). Kodeks upravljanja je kodeks koji zahteva od institucionalnih investitora da budu transparentni u vezi sa svojim investicionim procesima, angažovanju sa kompanijama u koje se investira i glasanju na skupštinama akcionara.
95. **Stranded asset** (Nasukana imovina). "Nasukana" ili neekonomična imovina je fizička imovina evidentirana u bilansu stanja kompanije čija se investiciona vrednost ne može povratiti i mora biti otpisana. Njihov gubitak vrednosti može biti posledica regulatornih odluka koje znače da se ne mogu eksploatisati, promene tržišnih trendova koji ih čine suvišnim ili zastarelosti izazvane superiornom tehnologijom.
96. **Supply chain** (lanac snabdevanja). Obuhvata procese koji pokrivaju širok spektar aktivnosti, uključujući nabavku, proizvodnju, transport i prodaju fizičkih proizvoda i usluga. U praksi, izraz "povezani lanac" primenjuje se od dobavljača do onih koji su uključeni finalnu preradu.
97. **Supply chain traceability** (Sledljivost lanca snabdevanja). Što se tiče održivosti, sledljivost ne samo da identifikuje i prati materijale i robe, već takođe verifikuje tvrdnje o održivosti u celom lancu vrednosti.
98. **Sustainability** (Održivost). Sposobnost zadovoljavanja sadašnjih potreba bez ugrožavanja potreba budućih generacija. U praksi, održivost usklađuje zaštitu životne sredine, ljudsko blagostanje i ekonomski razvoj. Radna grupa za Finansijska obelodanjivanja u vezi sa klimom. TCFD razvija dobrovolj-

na otkrivanja klimatskih rizika. Preporuke su podeljene u operativne kategorije. upravljanje, strategiju, upravljanje rizikom, metriku i ciljeve.

99. **SDG - Sustainable Development Goals** (SDG – Ciljevi održivog razvoja). Ciljevi održivog razvoja su 17 međusobno povezanih ciljeva za održivi razvoj koje su postavile UN 2015. godine sa ciljem da budu ispunjeni do 2030. godine. Cilj ovih 17 ciljeva je da „pruže zajednički plan za mir i prosperitet za ljude i planetu, sada i u budućnosti”. Iako su oni prvobitno bili namenjeni da podrže napredak vlade, sada ih kompanije široko koriste da obelodanjuju svoje prakse održivosti.
100. **TCFD - Task Force on Climate-related Financial Disclosures** (TCFD – Radna grupa za Finansijska obelodanjivanja u vezi sa klimom). Osnovan 2017. godine, TCFD je okvir za obelodanjivanje klimatskih promena koji se odnosi na industriju i koji je uspostavio jedanaest preporuka u četiri ključne oblasti od interesa: upravljanje, strategija, upravljanje rizikom i metrika i ciljevi. Preporuke su osmišljene da pomognu kompanijama da obezbede podatke boljeg kvaliteta za podršku odlukama o raspodeli kapitala na osnovu informacija. Za razliku od CDP-a, ne postoji rezultat povezan sa izveštavanjem u skladu sa TCFD-om, ali je to standard koji se najčešće smatra među regulatorima s obzirom na robusnost njegovih razmatranja.
101. **Triple Bottom Line – TBL** (Trostruka donja linija - TBL). Prema TBL računovodstvenom okviru, krajnji rezultati izračunavaju finansijski učinak zajedno sa ekološkim i društvenim efektima.
102. **Transition risk** (Tranzicioni rizik). Vrsta rizika uzrokovana klimatskim promenama – povezana je sa procesom tranzicije od oslanjanja na fosilna goriva ka ekonomiji sa niskim sadržajem ugljenika, uključujući promene u klimatskoj politici, regulisanje određenih industrija i raspoloženje globalnog tržišta. Primer tranzicionog rizika bi bio porez na ugljenik. Međunarodni monetarni fond prepoznaje da je neophodno integrisati rizike klimatskih promena u analizu finansijskih rizika i ranjivosti.
103. **UNGC - United Nations Global Compact** (UNGC – Globalni dogovor Ujedinjenih nacija). UNGC je neobavezujući sporazum Ujedinjenih nacija

koji podstiče preduzeća širom sveta da usvoje održive i društveno odgovorne politike zasnovane na 10 principa o ljudskim pravima, radu, životne sredine i borbe protiv korupcije.

104. **UNFCCC - United Nations Framework Convention on Climate Change** (UNFCCC – Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama). Uobičajeno nazvana „Konvencija“. Krajnji cilj UNFCCC-a bio je da se stabilizuju koncentracije gasova staklene bašte „na nivou koji bi sprečio opasno antropogeno (što znači ljudsko indukovano) mešanje u klimatski sistem. U njemu se navodi da „ovakav nivo treba da se postigne u vremenskom okviru koji je dovoljan da omogući ekosistemima da se prirodno prilagode klimatskim promenama, obezbeđujući da proizvodnja hrane nije ugrožena i da omogući da se ekonomski razvoj nastavi na održiv način“. Danas članstvo u Konvenciji ima ukupno 197 zemalja. Na razvijanim zemljama je teret da preduzmu akciju i predvode put.
105. **UNPRB - United Nations Principles of Responsible Banking** (UNPRB – Principi odgovornog bankarstva Ujedinjenih nacija). Ovo je šest principa koji oblikuju okvir za održivi bankarski sistem i koji će pomoći industriji da pokaže kako daje pozitivan doprinos društvu. Oblasti strategije koje pokrivaju ovi principi su usklađivanje, uticaj i postavljanje ciljeva, klijenti i kupci, zainteresovane strane, upravljanje i kultura, transparentnost i odgovornost. Principe za odgovorno bankarstvo pokrenulo je 130 banaka iz 49 zemalja, što predstavlja aktivu od više od 47 biliona dolara.
106. **UNPRI - United Nations Principles of Responsible Investment** (UNPRI – Principi odgovornog ulaganja Ujedinjenih nacija). Skup od šest principa koji obezbeđuju globalni standard za odgovorno ulaganje na koje se odnose faktori životne sredine, društva i korporativnog upravljanja (ESG). Organizacije slede ove principe za ispunjavanje obaveza prema korisniku uz usklađivanje investicionih aktivnosti sa širi interesi društva. Postoje 2372 potpisnice sa ukupno 86 triliona dolara sredstva pod upravljanjem u 2019. godini.
- Princip 1: Uključićemo pitanja ESG u investicionu analizu i donošenje odluka procesi.
  - Princip 2: Bićemo aktivni vlasnici i uključićemo ESG pitanja u našu politiku vlasništva i prakse.

- Princip 3: Tražićemo odgovarajuće obelodanjivanje o pitanjima ESG od strane entiteta u kojima smo investirati.
- Princip 4: Promovišaćemo prihvatanje i sprovođenje principa u okviru investicionu industriju.
- Princip 5: Radićemo zajedno na poboljšanju naše efikasnosti u implementaciji principa.
- Princip 6: Svaki od nas će izvještavati o našim aktivnostima i napretku ka implementaciji principa.

107. **Value chain emissions** (Emisije lanca vrednosti). Emisije gasova staklene bašte iz uzvodnih i nizvodnih aktivnosti povezane su sa punim obimom poslovanja (lanac vrednosti) kompanije koja izveštava.

108. **Verification** (Verifikacija). Nezavisna procena pouzdanosti (uzimajući u obzir kompletnost i tačnost) inventara GHG.

109. **VRF - Value Reporting Framework** (VRF – Okvir za izveštavanje o vrednosti). Prethodno SASB, VRF je osnovan 2011. godine i globalna je ne-profitna organizacija koja nudi sveobuhvatan skup resursa dizajniranih da pomognu preduzećima i investitorima da razviju zajedničko razumevanje vrednosti preduzeća – kako se ona stvara, čuva i uništava.

VRF pokriva tri okvira:

- Integrisani principi razmišljanja vode odbor i menadžment u planiranju i donošenju odluka.
- Integrisani okvir za izveštavanje pruža smernice zasnovane na principima, više kapitala za sveobuhvatno korporativno izveštavanje.
- SASB standardi su moćno sredstvo za informisanje investitora o donošenju odluka kada su ugrađeni u investicione alate i procese.

Kombinovani ovi resursi nude sveobuhvatan skup resursa dizajniranih da pomognu preduzećima investitorima da razviju zajedničko razumevanje vrednosti preduzeća.

110. **Zero waste** (Nula otpada). Koncept odgovornog upravljanja proizvodima, ambalažom i materijalima kako bi se minimizirala šteta po životnu sredinu.

Privredna komora Srbije
Responsible Business Hub
rbh@pks.rs